

Kommentaariid

Ants Käärma (RiTo 1), Riigikogu maaelukomisjoni esimees, Maaliit

Jaanus Männik (RiTo 1), Riigikogu rahanduskomisjoni liige, Eestimaa Rahvaliit

Vardo Rumessen (RiTo 1), Riigikogu kultuurikomisjoni liige, Isamaaliit

Kolm küsimust Riigikogu liikmetele*:

1. Kuidas hindade Riigikogu riiklikult tähtsate küsimuste arutelude rolli Riigikogu senises töös 1992–1999? On see Teie arvates aidanud kaasa arutluse all olnud riigi tasandi probleemide lahendamisele?
2. Ajakirjandus vahendab Riigikogu arutelusid Eesti avalikkusele. Kuidas hindate ajakirjanduse rolli Riigikogu arutelude kajastamisel ja rahva informeerimisel, et tuua käsitletud probleemid ühiskonnas avaliku arutelu tasandile?
3. 1999.a. kevadel jõustus seadusmuudatus, mis lubab riiklikult tähtsa küsimuse arutelu tulemusel võtta vastu Riigikogu otsuse. Mida veel võiks teha, et Riigikogu riiklikult tähtsate küsimuste arutelu institutsioon muutuks sisukamaks ning tulemuslikumaks?

** RiTo toimetuse pöördus kõikide Riigikogu fraktsioonide poole.*

Ants Käärma

1) Riigikogus aastatel 1992–1999 arutamisel olnud riiklikult tähtsad küsimused võib jaotada kolmeks: Mitmesugused arengukavad ja strateegiad, mille suhtes poliitilistel jõududel ei ole olnud suuri erimeelsusi. Vaidlused keskendusid peamiselt detailidele ja nüanssidele. Sellisteks küsimusteks on kaitsepoliitika põhisuunad, keskkonnanstrateegia, metsapoliitika, infopoliitika põhialused, kultuuripoliitika põhialused, samuti kütuse ja energiamajanduse pikaajaline riiklik arengukava. Kõigi nende kohta vastuvõetud otsustega andis Riigikogu ametliku toetuse vastavatele programmidele. Välispoliitika arutelu on natuke kohustuslik, veidi pidulik (diplomaatiline korpus rõdul) infoetendus Riigikogus. Kuulatakse, küsitakse, peetakse mõned kriitilised või toetavad kõned. Ja ongi kõik. Diplomaadidki hakkavad pärast ettekannet vaikselt rõdult lahkuma. Mitte midagi selle järel nähtavalt ei muutu. Riigikogu mõjutab välispoliitikat vaid niivõrd, kui võrd saab lugeda mõjutamiseks kohalolekut rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel. Valitsus viib ellu oma välispoliitikat. Linnuke on aga kirjas – arutati. Kõik maaelu ja maamajanduse probleemide arutelud on algatatud Riigikogu liikmete, fraktsioonide või maaelukomisjoni poolt. Arutelud on toimunud neljal korral. Lisaks sellele on täiskogu kaks eelnõu ilma arutamata menetlusest välja arvanud. Riigikogu Maasaadikute Ühendusse kuulunud Riigikogu liikmete algatatud otsuse “Maaelu ja –majandust käsitlevate seaduste väljatöötamise põhialused” võttis Riigikogu vastu 23.02.1994. Nimetatud otsuses leidis kajastamist osa Maaliidu Ühenduse 1993. a algatatud “Maaelu ja põllumajanduse riiklikest prioriteetidest”, mille lugemine oli katkestatud ja mida seejärel polnud vaja jätkata. Kuigi nimetatud otsus ei olnud vormiliselt riiklikult tähtis küsimus, oli ta seda sisuliselt ja vajab seetõttu äramärkimist. Maaelukomisjoni algatusel

arutas Riigikogu riiklikult tähtsa küsimusena 22. veebruaril ja 4. märtsil 1996 "Põllumajandus ja maaelu Eestis". Põllumajandusminister kaasettekande ega kõnega ei esinenud. Otsust vastu ei võetud (kodukorra seadus ei võimaldanud), kuid arutelu mõjul moodustas peaminister nn Leimanni komisjoni põllumajandusprobleematika läbitöötamiseks. Komisjoni soovitusel alustati klassikalise turukorraldussüsteemi ühe elemendi – otsetoetuste – rakendamist Eestis. Maaelu ja maamajanduse probleemide arutelud on Riigikogu enamusele reeglina ebamugavad. Kui vastavad eelnõud on algatatud opositsioonipoliitikute poolt, siis kujuneb arutelu viljatuks. Nii juhtus ka otsuse eelnõuga "Abinõud kriisi ületamiseks põllumajanduses". Et eelnõu oli opositsiooni algatatud, siis oma arvulist ülekaalu kasutades hääletas koalitsioon selle üsna lapsemeelseks loosungiks ja autorid olid sunnitud eelnõu tagasi võtma.

2) Esimese rühma eelnõude menetlemisel ja välispoliitika arutelul sensatsiooni või skandaali pole, seetõttu ajakirjandus kajastab neid üsna leigelt. 1999. a augustis toimunud arutelu "Abinõud kriisi ületamiseks põllumajanduses" toimus üldise vaikelu tingimustes ja ajakirjandus püüdis maksimaalselt ära kasutada kõike, mis vähegi välja paistis. Põllumajanduses aga oli olukord katastroofi äärel, Riigikogule pakutavad lahendused radikaalsed, lisaks veel elusad sead Toompea platsil. Sellest ka palju kirjutisi. Väga täpselt märkas ajakirjandus aga, et Euroopa Liitu astumise ajaks vajab Eesti tegusat ja vajalikul määral mahukat põllumajandust. Riiklikult tähtsa küsimuse selliselt kajastamine mõjus ergutavalt valitsuskoalitsiooni maaelu arengukava väljatöötamisele SAPARD¹ programmi rakendamiseks. Otsuse eelnõu ühte-kahte punkti (tollid kolmandatest maadest pärit kaupadele jms) kavatses valitsus ka rakendada.

3) Riiklikult tähtsa küsimuse arutelu lõppemine otsusega on loogiline. Et kogu arutelu ei kujuneks lihtsalt auru väljalaskmiseks, tuleks juhtivkomisjonil kord aastas esitada Riigikogule ülevaade asjade käigust, mille jooksul toimuks ka täiendav arutelu ja vajadusel otsuse täiendamine. See näitaks, et küsimus on tõepoolest riiklikult tähtis ja seadusandja kontrollib otsuse täitmist. Kõikide riiklikult tähtsate küsimuste arutelud peaksid olema kajastatud ka Riigikogu vastavates kogumikes jms. 1994. a 23. veebruari arutelu ja otsust "Maaelu ja -majandust käsitlevate seaduste väljatöötamise põhialused" ning 1996. a veebruari-märtsi arutelu "Põllumajandus ja maaelu Eestis" ei ole kajastatud Riigikogu Kroonikas.

Vardo Rumessen

1) Hindan Riigikogus toimunud riiklike küsimuste arutelu ebaefektiivseks. Kahjuks on see vähe aidanud kaasa arutlusel olnud küsimuste lahendamisele. Eelkõige pean selle põhjuseks laialivalguvat teemaasetust ja ebapiisavat ettevalmistust.

2) Ajakirjandus kajastab neid üldprobleeme ebarahuldavalt, sest arutelud on ise laiali-valguvad ning puudub eesmärk, mida tegelikult tahetakse selle aruteluga saavutada. Arvan siiski, et selliseid Riigikogu üldiseid arutelusid oleks väga vaja. Seda eelkõige sellistes küsimustes, mis peaksid seisma kõrgemal erakondlikust huvist, Need on kultuur, välispoliitika, kaitsepoliitika. Need arutelud peaksid minu arusaamise järgi toimuma väga selge probleemiasetusega ja nende lõppeesmärgiks peaks olema mingi avalduse või otsuse

vastuvõtmine. Selleks, et selline arutelu ei kaotaks avalikkuse huvi, oleks vaja, et selle vastuvõtmine toimuks võimaluse korral samal päeval või äärmisel juhul järgmisel päeval. Vastasel korral ei ole see ajakirjanduse jaoks enam uudis. Selliseid arutelusid oleks kindlasti vaja ka selleks, et lähendada rahvast võimule ning aidata ületada seda võimu ja rahva vahelist tühimikku, millest on palju räägitud. Eriti puudutab see näiteks eurointegratsioon küsimust. Sel teemal pole seni veel debatti Riigikogus toimunud. Kuid kahtlemata oleksid ka vajalikud välispoliitilised arutelud, juhul kui selleks on eelnevalt välja töötatud mingi lõppdokument. See võiks ju tegelikult kajastada ka erinevaid seisukohti mõnes konkreetses küsimuses. Miks mitte? Kuid lõppeesmärk aitaks ehk vältida laialivalgumist ja lihtsalt lahmimist. Ka kultuurivaldkond peaks siia hulka kuuluma, sest võimaldaks rahval veenduda oma valitud saadikute üldkultuurilises tasemes ja nende arusaamises kultuuriväärtustest. Kuid siingi peaks olema eesmärgiks mingi seisukohavõtt – näiteks kas kultuurisaavutuste ekspordivõimalused seoses eurointegratsiooniga või kas kultuurivaldkonnas oleksid mõeldavad mingid riiklikud tellimused. Kuid milline peaks olema neljas suurem kultuuriobjekt? Kuid samas oleks vaja selliste arutluste efektiivsuse saavutamiseks siduda nende arutamine lahti riigikogu kodukorra reeglitest, mis võimaldavad neid arutlusi opositsioonil alati blokeerida, ning kehtestada mingid teised reeglid. Ka võiks selliste arutluste juures anda sõna ühiskondlike organisatsioonide esindajatele, mis aitaks kaasa nende arutluste kõlapinna suurendamisele. See võiks olla ka üheks põhjuseks, miks oleks vaja sätestada mingid erinevad reeglid kui seda on ette nähtud kodukorras. Lõpptulemusena peaks kasutegur olema vastastikune. Riigikogu liikmed peaksid tunnetama suuremat vastutust oma arvamuste väljendamisel, kui nad ei esine mitte ainult parteiliselt positsioonilt, vaid oleksid sunnitud tunnetama oma rahvaesindaja staatust. Samuti peaks rahvale andma võimaluse aru saada probleemide olemusest erinevalt väljendatud arusaamade kaudu.

Jaanus Männik

1) Riiklikult tähtsate küsimuste arutelu on üheks oluliseks Riigikogu töö vormiks, vaatamata selle soovida jätvale resultatiivsusele. Eesmärgiks peaks olema arutelu tulemusena võimalikult hea ülevaate saamine arutletavast valdkonnast, et olukorda muuta, tekitada positiivsed arenguiimpulsid. Seadusandja võimalusteks on vastuvõetavad arengukavad, kontseptsioonid, seaduse(paranduse)d, otsused, avaldused – parim oleks vastu võetuna selsamal arutelul. See oleks vajalik, konkreetne ja efektiivne.

Reegliks arutelul peaks olema skeem: otsuse eelnõu arutletavas küsimuses, põhi- ja kaasettekanded, küsimused–vastused, sõna–võttud, lõppsõnad, otsuse vastuvõtmine; sh katkestustega ja otsuse eelnõu muutmise arutelu. Senised arutelud (maaelu ja põllumajanduse olukorrast, välispoliitikast, haridusest jne) on olnud olukorda kirjeldavad, põhjuseid–tagajärgi selgitavad, oponeerivad, arenguvõimalusi pakkuvad – n-ö pilti loovad. Kindlasti on seegi oluline, kuivõrd informeerib seadusandjat, valitsust ja üldsust ning seeläbi (kaudselt) suunab / võib suunata seadusandlust, ühiskonna hoiakuid, asjaosaliste tegutsemist. Tulemuslikum oleks siiski arutelu resümeena Riigikogu otsuse vastuvõtmine, nagu võimaldab praegune Riigikogu kodukorra seadus. Seda skeemi pakuti algatajate poolt möödunud sügisel maaelu ja põllumajanduse olukorra arutelul. Ütleksin siinkohal, et vaatamata tookordsele kahetsusväärsele formaalsele tulemusele – koalitsioon hääletas maha

opositsiooni eelnõu – on valitsus oma tegevuses siiski eelnõus sisalduvat arvestanud. See on peamine, see oligi eesmärk. Niisiis, tähtsaim on see, kas arutelu tulemusena muutub midagi positiivses suunas või mitte.

2) Ajakirjanduse roll Riigikogu arutelude kajastamisel ja rahva informeerimisel on hädavajalik ja asendamatu. Samas, nagu arutelude enda kvaliteet Riigikogus, jätab soovida ka info vahenduse kvaliteet. Keskendutakse nõrkade kohtade kriitikale, jättes tihti tahaplaanile asja sisu, seosed, põhjused–tagajärjed ning võimalikud arenguteed. Professionaalsusest ja heatahtlikkusest on vajaka ka ajakirjandusel.

3) Potentsiaalselt on resultatiivse arutelu võimalused olemas. Rohkem kui kodukorra seadusest, sõltuvad tulemused demokraatia arengutasemest, Riigikogu professionaalsusest ja koalitsiooni–opositsiooni koostöövõimest

Märkused

1. SAPARD – Euroopa Liidu finantstugi liitva riigi (sh Eesti) põllumajanduse ja maaelu struktuuraseks ettevalmistamiseks. Programm sisaldab investeringutoetusi põllumajandussektorile, töötlevale tööstusele, maettevõtlusele ning maapiirkondade infrastruktuuri ja keskkonnakaitseobjektide rahastamiseks.
Lisainfo:http://www.agri.ee/beuro_4.html